

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

AZ

„ÉLET és IRODALOM”

ezimű, az erdélyi részek egyetlen szépirodalmi és társadalmi közlönyére

Eddigi — bár rövid — pályafutásunk felment attól, hogy nagyhangu ígéretekkel biztassuk az olvasó közönséget az előfizetésre; s e pusztá ígéretek után tartunk igényt a közönség pártfogására.

A nélkül, hogy a szerénytelenség vádjától tartanánk, hivatkozhatunk a kiváló írók fényes sorára, kiknek szives közreműködése tette lehetővé, hogy lapunkat irodalmi színvonalra emeltük.

A lefolyt félévi folyamban a következő írók neveivel találkozhattak olvasóink: Jókai Mór, Brassai Sámuel, Imre Sándor, Beöthy Zsolt, Szász Béla, Szász Gerő, Endrődi Sándor, Ábrányi Kornél, Jakab Ödön, De Gerando Antonina, Gyarmathy Zsigáné, Sámi Lászlóné, Bartha Miklós, Jakab Elek, Széchy Károly, dr. Ferenczi Zoltán, Csernátoni Gyula, Medgyes Lajos, Lövey Klára, E. Kovács Gyula, Petelei István, Gabányi Árpád, Tolnai Lajos, György Aladár, Lugosi József, Ábrányi Emil, Dengi János, Réthy Lajos, Sümegi Kálmán, dr. Boros Gábor, Bartók Lajos, Reviczky Gyula, Farnos Dezső, De Gerando Attila, Jancsó Benedek.

Lapunk előfizetési díja marad a régi:

Egész évre 6 frt. || Fél évre 3 frt.
Évnegyedre 1 frt 50 kr.

A vidéki előfizetési díjak a kiadóhivatalhoz (Kolozsvárt belmonostor-utca 20. sz.) küldendők: helybeli előfizetéseket pedig Stein János könyvkereskedése fogad el.

Mutatványszámot ingyen és bérmentve bárkinek küldünk. Továbbá tudatjuk, hogy új előfizetőink lapunk első félévi folyamát 2 frt 50 krért utánrendelhetik.

HIRDETÉSEK

EREDETI
FRISTER és ROSSMANN
VARRÓGÉPEK.
Amsterdamban az 1883-diki kiállításon
„ARANY ÉREMMEL“
kitüntetett, tehát a legnagyobb elismerésben részesített.
SINGER
varrógépeket készpénz, vagy 1 frt heti részletekbeni fizetések és hat évi írásbeli jótállás mellett ajánlja
Neeser János és társa
Kolozsvárt, tordautca 1. sz.
(7) (43-52)

Valódi mosott pamut.

Női kézimunka.

Öszi ujdonságok: asztalfutók s közepek, védkendők, párnák, hingtaszék-betétek, utazótakarók, stb. kézimunkák éppen most jelentek meg és nálunk jutányosan kaphatók.

A jövő évi kiállításhoz ajánljuk dús anyagraktárunkat, mintáinkat és rajzainkat.

Vidéki megrendelések és fölvilágosítások legpontosabban teljesítetnek.

Lustig Eszti és Neményi Hermin
BUDAPETS, Haas-féle palotában,
(25) szemben a „Magyar Király“ szállodával. (7-*)

Valódi mosott pamut.

Hímző anyagok. Kanevasz-szövetek.

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDA.

STEIN JÁNOS

KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDÁSZ KOLOZSVÁRT.

Ajánlja az ev. ref. főtanoda általa már 35 éven át kezelt és legújabbban a kor igényeinek megfelelőleg a legmodernebb betűkkel berendezett

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁIÁRT.

A könyomdában szakképzett metsző s nyomó van alkalmazva.

A nyomdai gépek elegendősége, valamint a munkaerő teljes száma lehetővé teszi, hogy minden

KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI MUNKÁT

határozott időre, tisztán, izléssel s oly olcsó árban képes előállítani, hogy bármely hazai nyomdával versenyezhet

A munkákhoz szükséges **papír** csak rendes gyári árban számítja.

Mindennemü és nyelvü **könyvek, folyóiratok, iskolai értesítők**, köz- és magán hivatalok részére szükséges **rovatos ívek, körlevelek, árjegyzékek, számlák**, diszes kiállításu **diplomák** és **tanulólevelek, nász-, gyász- és vigalmi jelentések, névjegyek, meghívók, tánczrendek, gyógszertári jelzetek bor, roszolis** és más **vignettek, új évi** és más alkalmi **üdvözetek, vámjegyek, vásárczédulák, hirdetmények**, bármily nagyságu **falragaszok**, szóval minden e szakmába vágó fekete vagy színnyomatu munkák csinos kiállítását jutányos áron elfogadja.

Megrendelések Stein János könyv- és zeneműkereskedésébe (bel-középutcza 1. sz.) vagy a nyomda helyiségébe (bel-farkasutcza 20. sz.) intézendők.

— Vidéki megrendeléseket gyorsan és pontosan eszközöl. —

Különösen a kir. közjegyzők, megyei és városi hatóságok és a községi előljáróságok, valamint **tarékpenztárak és biztosító-társaságok** figyelmét bátorodik arra fölhívni, hogy hivatali szükségletekre megkívántató nyomtatványok gyors kiállítására s legolesőbb árszámítására különös sulyt fektet. **A községi bíróságok** részére szükséges nyomtatványokból raktárt tart s azokból kis mennyiségben **konz számra** is jutányos áron szolgál.

Az e rovat alatt közölt ÚJ KÖNYVEK és ZENEMŰVEK.

Kolozsvárt Stein Jánosnál

kaphatók, a hol vidéki szives megrendelések gyors és pontos teljesítéséről a legjobban van gondoskodva.

STEIN **JÁNOS**
erdélyi muzeum-egyleti könyvkiadó és könyvtár
könyv-, mű- és zeneműkereskedése

KOLOZSVÁRT.

Új könyvek:

- Nőnevelés.** Utmutatás a nőnevelés- és nőképzésben. Irta Dr. Gyulay Béla. 1 frt 50 kr.
- A magyarok hazája.** Irta Adam Edmondné (Lamber Juliette). Jogositott magy. kiadás. 1 frt 60 kr.
- Altalános és hazai művelődés-történet.** Irta Dr. Bihari Péter. I. kötet. Történelemelőtti kor. Ó-kor. Középkor. 105 ábrával. 4 frt.
- Plautus vigjátékai.** Fordította Csiky Gergely. Kiadja a Kisfaludy-társaság. 2 kötet. 5 frt.
- Zwingli Ulrik élete és a helvét reformáció megalapítása.** Irta Benke István tr. 1 frt 20 kr.
- Birói függetlenség.** Irta Justus. 50 kr.
- Báró Eötvös József.** Irta Ferenczi Zoltán. 60 kr.
- Szülészeti mütétan.** Orvosok és orvostanhallgatók számára. Irta Dr. Mann Jakab. 2 frt.
- Koporsó feletti imák** rövid siri szókkal. Temetési alkalmakra. Irta Édes Vincze. I. füzet. 60 kr.
- Magyarország története II. József korában.** Irta Dr. Marczali Henrik. I. kötet. 2. javított kiadás. 3 frt 60 kr.
- Német-magyar vasuti szak-szótár.** Szerk. Görgey István. 1 füzet 32 kr.
- Beszélyek.** Irta Sacher-Masoch. Ford. B. Büttner Lina. 1 frt.
- Bolgár Emil költeményei.** 1856—1883. 1 frt 50 kr.
- A tuberculosis és annak pusztítása ellen való védekezés.** Irta Dr. Kresz Géza. 40 kr.
- Döntvénytár.** A m. k. curia, a bpesti kir. ítélő tábla és a pénzügyi közigazgatásági bíróság elvi jelentőségű határozatai. Új folyam. VIII. kötet. 2 frt.
- Die Aristokratie des Geistes,** als Lösung der sozialen Frage. Ein Grundriss der natürlichen und der vernünftigen Zuchtwahl in der Menschheit. 1 frt 80 kr.
- Lehrbuch der Augenheilkunde.** Von Dr. Jul. Michel. 10 frt 80 kr.
- Die Bereitung, Pflege und Untersuchung des Weines.** Von Prof. Dr. I. Nessler. Mit 33 Holzschnitten. 3 frt 12 kr.
- Der Kartoffelbau.** Anleitung zum Anbau und zur Cultur der Kartoffel nebst Beschreibung der neuesten und wichtigsten Sorten. Von A. Busch. Mit 138 Illustrationen. 2 frt 40 kr.
- Me Adam (Juliette Lamber) La patrie hongroise.** 3 frt 60 kr.
- Egy pesti Don Juan.** Regény. Irta Ötvös Adolf. 1 frt 20 kr.
- Az erdei lak.** Regény. Irta B. Bajza Lenke. Két kötet. 3 frt 50 kr.
- Tisza-Járás Magyarországon.** Politikai s nemzetgazd. értekezés. Irta Zimándy Ignác. 40 kr.
- Tanulmányok.** Irta Dr. Krausz Jakab tr. I. kötet. 3 frt.
- Római világ.** Művelődéstört. rajzok a császárság fénykorából. Átdolgozta Dr. Bozóky Lajos. Számos képpel. I. füzet. 60 kr.
- Kereskedelmi ismeretek kézikönyve.** Vezérfonalul keresked. és ipariskoláknak. Irta Propper N. János. 2 frt 20 kr.
- A tünterhelés a népiskolában.** Irta Hoffmann Mór. 20 kr.
- A kereskedelmi jog tudomány elemei.** A magy. keresked. törvénykönyv szabályaihoz alkalmazva. Irta Dr. Mutschenbacher Viktor. 5 frt.
- Kereskedelmi földrajz.** Keresked. tanodák és felsőbb ipar-iskolák számára. Irta Dr. Toldy László. 2 frt.
- Balatoni ég alatt.** Irta Endrődi Sándor. 2 frt.
- Görög-katholikus egyházi szerkönyv.** (Euchologion.) Kötve 4 frt.
- A francia forradalom története.** Irta Michelet. Ford. De Gerando Antonina. II. kötet. 2 frt.
- Katonai irálytani jegyzetek.** Tekintettel a m. k. esendőség irodai ügyvitelére. Összeállította Szelestey Károly. 1 frt 20 kr.

- Séta a világ körül.** Irta B. Hübner Sándor. Számos képpel. Két kötet. 4 frt.
- Curiosités des lettres,** des sciences et des arts. Par Ch. Joliet. 1 frt 80 kr.
- Les comédies du Docteur.** Theatre de salon. Par Ch. D'Espiney. 2 frt 10 kr.
- Premiers soupirs.** Poésies diverses. Par Paul Pourot. 2 frt 10 kr.
- Adèle.** Par F. Josselme. 1 frt 80 kr.
- Die Dresdener Gallerie.** Eine Auswahl der hervorragendsten Meisterwerke dieser Sammlung in Stahlstichen. Heft I. 90 kr.
- Die Schule der Architektur.** Von R. Klette. Heft I. 2 frt 40 kr.
- Frankreich in Wort und Bild.** Seine Geschichte, Geographie, Verwaltung, Handel, Industrie und Produktion. Geschildert von Fr. v. Hellwald. Heft I. 45 kr.
- Handbuch des landwirthschaftl. Wasserbaus.** Von Dr. E. Perels. Mit Textfiguren und Tafeln. 10 frt 80 kr.

ÚJ ZENEMŰVEK.

- Magyar király-dal.** Egy régi magyar dallam után szerző Liszt Ferencz. Szövegét írta ifj. Ábrányi Kornél. Zongorára két kézre 1 frt 20 kr. négy kézre 1 frt 80 kr.
- Magyar király-induló.** Szerző Huber Károly. Szövegét írta Várdi Antal. Zongorára két kézre 1 frt, négy kézre 1 frt 50 kr.
- Eredeti magyar dalok.** Énekhangra zongora kísérettel szerző Zsadányi Armánd. 1 frt 20 kr.
- Tartalom:** 1. Szomoruan jött fel a nap az égen.
2. Szentiványon hármass halom van.
3. Elmondtam a virágnak mit szenvedek.
4. Minden esté furulyázok sokáig.
5. Haragszom én a világra miattad.
6. Megjósoltam szóról szóra.
- Eredeti magyar dalok.**
- Tartalom:** 1. De sok fényes csillag ragyog az égen.
2. Hervad a rózsá levele.
3. Sötét felhő takarja be az eget.
4. Ide kis lány.
5. Őszi eső hull a rónaságon.
6. Az erdőnek madara van.
- Ének hangra zongora kísérettel szerző Zsadányi Armánd. 1 frt 20 kr.
- Öt magyar népdal.** Szerző és zongorára alkalmazta Vass Bertalan. 1 frt.
- Tartalom:** 1. Fülemlé, sárga rigó...
2. Barna szemeidben...
3. Csillag ragyog, csillag tűnik...
4. Hull a zápor...
5. Cserke Ferke...
80 kr.
- Hat népdal.** Zongorára alkalmazta Nagy Zoltán. 80 kr.
- Tartalom:** 1. Kék nefelejts...
2. Árva vagyok...
3. Árok hátton...
4. Sötét kékre...
5. Csicsónának három lánya...
6. Mit ér a fa...
- Nemzeti lant.** 25 legújabb és legkedveltebb magyar népdal. Zongorára könnyű modorban írta Berecz Ede. 1 frt.
- Éjszaki fény.** Keringő. Zongorára szerző Sztojánovits Jenő. 1 frt.
- Nefelejts-csárdás.** Zongorára szerző Fejér Ferencz. 80 kr.
- Soirée d'été.** (Ein Sommerabend.) Keringő. Szerző Waldteufel Emil. 90 kr.
- Ciel de feu.** Keringő. Zongorára két kézre szerző Lamothe G. 90 kr.
- Meine Königin.** Keringő. Szerző Goothe Károly. 90 kr.
- Sentiers Fleurs.** (Auf blumiger Aue.) Keringő. Szerző Waldteufel Emil. 90 kr.
- Melo.** Keringő. Szerző Waldteufel Emil. 90 kr.
- Rip Rip keringő.** Zongorára két kézre szerző Petras Oszkár. 1 frt 20 kr.
- Vergissmeinnicht.** Keringő Waldteufel Emiltől. 90 kr.
- Les Sourires.** (Holdes Sachen.) Keringő. Szerző Waldteufel Emil. 90 kr.
- Pour un Sourire.** Keringő. Zongorára szerző Lamothe G. 90 kr.
- Madeleine.** Keringő. Szerző Waldteufel Emil. 90 kr.
- Rose et Marguerites.** Keringő Waldteufel Emiltől. 90 kr.
- Marianna.** Keringő Waldteufel Emiltől. 90 kr.
- Trois Valse oubliées.** Zongorára szerző Liszt Ferencz. Nr. 1 1 frt 20 kr. Nr. 2 és Nr. 3 a 1 frt 80 kr.
- Composition für die Violine mit Begleitung des Pianoforte.** Von Jean Becker. Gavotte G. moll 60 kr. Marcia, für Bratsche oder Violine 60 kr. Zweite Gavotte F. dur 78 kr. Polacca 78 kr.
- Spanisches Quartett.** Zongora, hegedű, viola és violoncellre szerzők Heritte-Viardot. 2 frt 40 kr.
- Zongora-Quartett.** Egy zongorára. 6 kézre szerző Winterberg E. 90 kr.

ÉLET ÉS IRODALOM.

SZÉPIRODALMI ÉS TÁRSADALMI HETI KOZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Negyedévre 1 frt 50 kr.
Félévre 3 " — "
Egész évre 6 " — "

Egy szám ára 12 kr.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS LAPTULAJDONOS:

KORBULY JÓZSEF.

Az előfizetési pénzek, valamint a lap szellemi részére vonatkozó közlemények a szerkesztőhöz küldendők. (Kolozsvárt, Belmonostor-utca 20. sz.)

Helybeli előfizetéseket elfogad Stein János könyvkereskedése. KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

I. Évfolyam.
Negyvenharmadik szám.

Megjelenik minden vasárnap 1--1½ ívnyi terjedelemben.

Kolozsvárt.
1884. október 19.

AZ UTCZÁN.

Szeretem az utcákon elbolyongani. Mikor fele napi munkám bevégeztem s fejem kissé elbódult, jól esik minden cél és határozott irány nélkül nyakamba venni a várost s egy óra hosszáig róni a kövezetet, süttetni magamat a későn még áldottabb nap ragyogó sugarai által, vagy akár bebukoltatni a permetező köd leplevel. Ilyenkor van időm egy-egy kirakat előtt elállingálni, mintha a koronként feleserelt áruk útján magával a kereskedővel beszélgetnék. Szinte látom jóízű meglegedett mosolygását és kézdörgöléseit, a mint számít rá, hogy az új kiállítás hány vásárlót fog becsábítani. Ezt a darabot épen ennek, azt épen annak a kedvéért teszi a szembeöltő helyre, mert már ismeri gyöngéjüket, vagy szelidebben szólva: izlésőket. A járókelők is mind szólanak hozzám, bár egyik sem nyílja ki az ajkát. Az a gonddal csokrozott nyakendő és könnyedén lengetett séta bot, a kaczéron fültőre billentett kalap s foghegyen tartott szivar egészen bemutatja nekem gazdáját. És hiában rejti a fél arcot az áttetsző fátyol s a szemeket a lecsúszott pillák, a fej és a derék tartása, meg a ruházat színvegyítéke és szabása ad nekem némi fölvilágosítást arról, a ki épen most suhant el melletttem. Emez, a mint két zsebébe mélyesztett két keze közül az egyikkel merően fölfelé tartja pálcáját s méltóságosan emelkedett lábainak csak minden negyedik lépésére bocsát egy vékonyka füst-sugárt ki szájából: a méltán kiérdemelt nyugdíj előzményeiről ad hírt nekem; amaz pedig, a mint elhanyagolt ruhájában, földre szegzett fejével siet el melletttem, félretiprott sarku csizmájával értesít, hogy még dél tájt sem ér reá a sokadozásra. Ismerem, bár nevét sem tudom, azt az időtöltött szegény asszonyt is, a ki egyazon határozatlan színű öltözékben s egy lengeteg kendőbe burkolva — a milyent az édes anyám viselhetett fiatal menyecske korában — vedlett kamasz fiával, nap-nap után egyként megteszi körutját, néha egy kis esomagot szorongatva hóna alatt s azt a benyomást téve a nézőre, hogy még egész bizonyossággal nem tudja: mit s ha fog-e ma ebédelni? Oh, az utcán néha egész történeteket és sokszor igen szomorúakat lehet — bár könyvet sem lát az ember — olvasni. Két találkozó hirtelen váltott pillantásából: a bizo-

nyos távolság bizonyos időbeli sétálótól: arról a módról, a melylyel a párok egymáshoz simulva, avagy egymásra ügyet sem vetve haladnak karon fogva, vagy egymás mellett — mennyi mindent következtethet, a ki ért egy kissé a nézéshez. De mégis, legnagyobb kedvteliséssel szemlélem ilyenkor az utcán jártamban-keltében azokat, a kik Eötvös szerint, még félig majmok, már félig angyalok, a kiknek még oly sokat kell hanyatlaniok s annyit magasadniok, hogy emberré válhassanak — a gyermekeket. Oh, milyen édesen elragadó s magában magasztos jellenség is a gyermek, a mint elvesztett ártatlanságunk korára emlékeztet s annak a sejtett végtelen fejlődésnek kezdő pontjait mutatja, a melynek java részét mi már hátunk mögött hagytuk, a nélkül, hogy a végtelenségnek csak egy kis részecskéjét is meghaladtuk volna. De hát, a mi nekünk nem sikerült, talán sikerülhet másnak, talán nekik, talán épen ennek, a kinek tisztasága úgy lebűvöl, hogy a szó egy kis megváltoztatásával lehetetlen nem tisztelnünk. A mint a ház kapuján kilépek, mindjárt az utca sarkán, már egész gyermek csoporttal találkozom, azokkal a kicsiny koldus-csemetékkal, a kiknek szülei, ha vannak ilyenek, ki tudja hol vannak munkában, napszámban, gyermekeiket napestig isten számában hagyva, hogy majd csak gondot visel ő reájuk, ha ugyan egy sebesen hajtott koesi, vagy egy szabadjában hagyott barom meg nem — szabadítja őket és a földet e pehelyszál nehézségű nagy teherrel. Mit esznek, mivel ruházkodnak és mivé nőnek majdan föl — ha ugyan felnőnek valahogyan, avál sem az állam, sem a társadalom nem gondol, hanem várja hideg vérrel és összedugott kezekkel, míg majd a számtalan keresztül-kasul vont gút és korlát egyikébe beleütözik, vagy a vont árkok közül egyikbe-másikba belebotlik, hogy akkor rátegye kezét s nagy szörnyülködéssel mondjon majd ítéletet az elvetemedett fölött s mások munkájának gyümölcsén tartsa el azt, kit soha senki munkára nem tanított. Amodább a betorkolló utca sarkán egy egész iskola raja özőnlük felém és körém, majd levernek a lábamról. Milyen ujjongás, milyen zene-bona. De közöttük is tisztán meglehet különböztetni azokat, kik vidor kedvvel sietnek haza, az édes otthonba, a hol forró szeretet, az áldott anya-gond várja őket —

azoktól, a kik immel-ámmal botorkáznak, sáppadtas arczeval elhanyagolt öltözethen, mert nincs a miért nagyon vágyjanak haza — ha ugyan hazának lehet az ők ideiglenes lakó helyüket nevezni. Ezek a gyermekek is elbeszélnek a nézni tudónak az otthon sok minden szokását, eseményét, ha járnak-e utánuk, ha gondozzák-e őket avál a tisztelettel, melyet az emberiség szent érdekeinek gyöngye rügyecskei érdekelnek, ha ők-e igazi urai, királyai annak a menyecsei birodalomnak, a melyet családnak neveznek, vagy pedig olyan elháríthatatlan teherként tekintik-e őket, a mely nyom és gyötör, a melylyel ugyan nincs mit csinálni, ha egyszer itt van, de a melyet jobb minél messzebb és minél tovább félretolni az útból, hogy ne akgasson és gátjaul ne szolgáljon saját kedvteléseinknek, sem a mikor vendégeket fogadunk, vagy látogatásokat teszünk, sem a mikor lakomát ülünk, vagy estélyeken mulatozunk. Ám, de ime, mily bájos, elragadó csoportok jönnek szembe, itt a napsoron, ezek már csakugyan a legkövetelőbb igényeket is kielégíthetik. A mama, kifogástalan fashionable ruhában, a legutolsó divat szerint ékitve s előtte a dada jól megtermett alakja, karán ringatózik a ezukros kis baba, szeplőtelen fehér köpenyben, fehér harisnyával, fehér cipőben és fehér kalapkával, — majd később hozzájárul a fehér salavári és fehér muff is bizonynyal. A ragyogó fehérség, természetesen, magára vonja mindenki tekintetét, de mintha egyik-másik azt olvasná ki belőle, hogy a mama megvárja a dicséret elismerést e szorgos gondoskodásért, melylyel édes, drága, aranyos kicsinykéje iránt van. A finom ruhák mintha azt kiabálnák, hogy ők csak a mutogatni valók s egész büszkéek reá, hogy mihelyt hazaérnek, mindjárt a fiókba kerülnek, hagy legyen máskorra is mutogatni való. No hát mutassuk mi is, hogy bokolunk ő Nagysága előtt, ki már csak gyermekében él s legfőleg, ha mélyen meghajoltunk közben megkérdejük a kövezettől, ha emlékszik-e, hogy a kis babák, kik így fehérlettek, megtartották-e a fokozatot, a mint mind nagyobb-ra növe koptatták koczkaikat? . . . Ime, itt mindjárt közeledik is egy néhány — már saját lábukon. Mintha csak valami kikötő-városban volnánk: szélesen fölhajló karimás kalapok, csillogó horgonnyal ékitett lengő szalagosan s a yállig nyuló ing-gallér vakítóan fehérlik. Percze kesztyű, séta-bot, félkarra vetett felöltő — szóval

minden, a mint a legutolsó divatkép megkívánja. S milyen módosan lépegetnek — akár csak egy képzelt zsinor irányában; udvariasan köszönetnek jobbra-balra s gondolom francziául beszélnek, vagy legalább is németül. Igazán, csupa gyönyörűség, milyen kész gavallérok, épen csak a szivar hiányzik szájukból, de már is a salonok grace-sza ömlik el rajtuk, pedig még csak öt-hat évesek. Istenem, mire vihetik még ezek még mire megnőnek — hogy fogják majd kicsinyleni a külsőségeket, menyire csak a valódi benső érték után fognak esengen, milyen erős jellemek, meggyőződéshez hív és harcolni is bátor férfiak válnak majd belőlük, tele csupa nemzeti érzülettel, a mely még gyöngéiben is ragaszkodik a magyarhoz, szelleméhez, irodalmához, culturájához! Ezek a bábaeskák csakugyan ráemlékeztetnek az Eötvös mondásának — a felére. Melyik felére — nem értem rá, hogy megkérdejem a csoporttól, mert egy faragatlan fizkó nekem szaladva, arra emlékeztetett, hogy nem mindig jó az utcán holongva csak egyes szembejövők szemlélésébe merülni...

E-N.

ÚJ VILÁG.

— Elbeszélés. —

Irtta: TOLNAI LAJOS.

(Vége.)

Kilenczedik fejezet.

Az új világ emberei talpra esnek.

ásodik nemesi osztályunk a lelkes új nemesség még nem fejlődött oda s nagyon úgy látszik, már ebben a kicsi században nem is fog, hogy a magyar gentry birtokaival, annak hőbortjait, magas álmait is átvegye.

Sélye Pál ur és urasága az öregebbik Hasenfeld, a Móríc ur atyja az utolsó szögig számba vettek mindent az új birtokon: a Turjáni-féle szép tagosított pusztákon, szőlőkön, erdőkön, halászó vizeken. Az iskolát is bekeverték.

— Megnyilik ez az iskola, tekintetes uram — kérde aggudalommal Sélye Pál ur az öreg új uraságot — most az öszön?

— Megnyilik, ha megveszi a kormány.

— De ha nem veszi meg?

— Akkor a zsandárok és finánczok fognak beleköltözni.

Sélye Pál ur széles kopasz homlokáról csorgott a sűrű verejték, ő szegény épen olyan bolond tudott lenni, mint Turjáni, holott vén volt, de magyar volt.

Azt tudta, hogy a Hasenfeld consorcium nem kér tanácsot senkitől s a mit feltett a fejében, azt keresztül is viszi sikerrel.

Az a becsületes derék három tanári család nyomta az ispán ur szívét. Hová mentek most már azok? Emiliáról hallott valamit, de hiszen szép asszonynak örökké millió csuf asszony volt az ellensége. Azt, a mit beszélnek, a bolond se hiszi. Búsult tehát e három tanár miatt. Mily lelkesen vették ezek a dolgot! Bár a kormány legalább az ilyen buzgó férfiakat ne hagyná! Mennyi mindent csináltak ezek. Tűzoltó egylet mozdult, banda mozdult, szegény kórház mozdult, vidéki iparos egylet mozdult, ellenzék mozdult, felolvasási-kör mozdult, kugli-kör mozdult, kaszinó mozdult — a sok szép beszédre még az uzsorás vén Göbly is megmozdult. S most ezekkel a nagylelkű ifjakkal minden elmozduljon?!

Csak hogy ki nem furta az oldalát a szó: tekintetes uram könyörüljön, mert ez az iskola a megye élete.

Sajnálta a Mindigháti Lapokat is, melyek eleitől fogva ingyen jártak hozzá. Mi lesz már most ennek az újságnak a sorsa is ezentul. Elhíszem vissza viszik Csütörtökvasárra.

A sok szeny, piszok, rágalom, döföldözés mert az ő személyét még nem érintette — tehát nem is bántotta. Ha igazat akarunk mondani — és talán az a cél — még tetszett Sélye urnak, hogy Karikás olyan bátran kihűzött mindenkit az ágyából s Olesó Ödön öcsém úgy megforgatta a főispánt, alispánt — holott pedig a szegszárdi vásáron pofon is verték — az öcsém uramat.

Siettek a napok, a mint ez már Tolnamegyében régi szokás.

Méltóságos Dencz ur — talán valami új megnyitási fényes ünnepélyről, Bajáról, Mohácsról, Pest-

ről, Bonyhádról, Földváról, Kalocsáról vagy nem tudom épen melyik boldog városból átsuhant Mindighátra — incognito.

Rendbe hozhatta a tárgyalásokat a Hasenfeld konzorciummal, mert a Turjáni-féle — ma már Hasenfeld kastélyban im ott ülnek a tanár urak mind a hárman s a vezértanítóné is, ki férjével már rég elenyészette a félreértéseket. Ott ül, mint családi képviselő — Hasenfeld Móríc ur is a Turjáni ur régi karos-székén, közel Sárosinéhez, kinek mel- len egy nagy Hasenfeld-féle ősi medaillon lóg.

— A magas kormány — kérde Dencz ur — átvette az intézetet.

— Éljen — éljen — vigyorognak Karikás ur s Olesó ur.

— Önök tovább is mind hárman — itt — s a szép vezértanítónőre mutatott — itt a ténst asszony is megmaradhatnak — Hasenfeld ur egyenes kérésére, ki ezt önök iránti mély humanitásból kikötötte. Természetes, hogy ezt a kormány csak feltételesan fogadhatja el. Igazgató továbbra is Sárosi ur marad — további intézkedésig.

— És a lap? nagysád — nyujtotta előre fejét Hasenfeld Móríc ur.

— Arra nézve majd fogok a szerkesztőséggel értekezni.

A szerkesztőség örömmel és hálával hajlja meg magát és szeretné kikiáltani: oh uram, mi „vitam et sanguinem“ hisz ez a mi mester-ségünk.

A „Mindigháti Lapok“ csakugyan kifogástalanul teljesítik kötelességüket. A főispánt éig magasztalják; Hasenfeld urról vezércikket írnak; Emilia ő nagyságát mint az elegancia és szakképesség mintaképet tüntetik föl minden alkalommal; az öreg papot püspökségre ajánlják s a legnemesebb prófétának festik s Dencz ur minden számban megkapja hódolati tömjéneit, myrháit, aranyait versekben, újdonságokban, pesti levelekben, megnyitó ünnepélyeknél, akadémiái értekezéseknél, miniszteri sétáknál, ciceroval, garmonddal, petittel, koszoruban és virágokkal.

Az új világi szerkesztőség egy perczre se téveszti szem elől jól felfogott érdekét és cultur czélját.

Mindigháton most az ellenzékietek ütök, azokra kiált a lap kigyót-békát fanatikus erélylyel.

És Turjáni Vilmos ur? Hol, merre?

TÁRCZA.

Kölcssey és a klasszikai irány.

Mikor Kölcssey fellépett, akkor már a magyar költői irodalom Kazinczyt ismerte vezérének. Kazinczy elvei és példája vezérelték költőink közül az ifjabbakat. Egy egész iskola kezdett a mester köré gyűlni, kik mindnyáján az antik költészet utánzását tartották feladatuknak; kiknek ideáljuk Göthe, a görög-német klasszicitás e nagy képviselője volt.

Kazinczynál ugyane korban sokkal nagyobb tehetségű költők éltek és működtek. Kisfaludy Sándor és Berzsenyi minden bizonynyal nagyobb költők voltak, mint ő; de hatásuk még sem volt oly korszakalkotó, mint az övé. Kisfaludy, Berzsenyi, sőt előbb Révai és Virág épen oly alaposan ismertették legalább az egyik klasszikai irodalmat, mint Kazinczy; de nem ismerték a régiek képzőművészetét, nem néztek meg talán soha figyelmesen egy

antik szobrot vagy másnemű műremeket sem s ezért műterzők nem fejlődhetett ki annyira, hogy a költészet körében is elsajátíthatták volna azt a fensőbb izlést, mi a klasszikus költők minden során előmlik. Kazinczy pedig Bécs műgyűjteményein finomította műzítését s Winckelmanntól tanulta dogmáját, melyet Göthe is vallott, hogy valamint a képzőművészetek terén a görögök utánzása nélkül a művész remeket nem teremthet, úgy a modern költő sem, ha nem utánozza a görög költőket.

Kazinczy sürgette először a tanulmányt irodalmunkban és saját példájával ő is honosította meg. Ő nem tartotta elégnek a költő veleszületett tehetségét, hanem követelte, hogy a tehetséget, a veleszületett izlést tanulmány által tökéletesítse és nemesítse minden egyes. Iskolája azért inkább csak tanulmányozókból állott, mintsem valódi költőkből. A mi újabb költészetünknek is ép úgy a tanulmány és az aesthetikai-kritika szülő-anyja, mint a németekének.

A Göthe-Schiller-féle irány is tanulmány szülötte. Ha nem születik Winckelmann, úgy talán soha sem lett volna szó a görög-német klasszikus költészetéről. Ha valaki kutforrását keresné a költé-

szetnek, annak első kötelessége volna kutatni, hogy miként változtak át Winckelmann műtörténelmi elveivel gyors egymásutánban költői és kritikai vezérelvekké Lessingnél és Göthénél. Ha Winckelmann nem lett volna, úgy bizonyára soha se jutott volna eszébe Lessingnek a költészet és művészet elméletét a görög művészet alapján megírni. De bizonyára Göthe sem lett volna az, a ki, ha nem olvassa Lavkoont. És talán soha meg sem szabadul attól a lélekállapottól, attól a világnézlettől, melynek csak Götz és Werther volt eredménye.

Winckelmann és Lessing hatásának eredménye Göthe azon rajongása az antik művészetért, mely őt elfoglaltá tette minden iránt, a mi egyszer a keresztényen középkor szülötte volt s a melyért őt méltán nevezték a legnagyobb pogánynak. Csak egyedül a görög szellem teremtményeinek átlátszó világossága, plasticitása és derült nyugalma képes gyönyörködtetni lelkét. Mindentől irtózik, mi homályos, mi zavart és harmoniatlan, mint a középkor művészete. Inkább a legjelentéktelenebb klasszikus korbelti oszlop maradványokat szemléli órahosszán át olaszországi utazása alatt, mintsem csak

Turjáni ur azon szomorú, sötét éjszakai afair után azt gondolta, föbe lövi magát. De oly kővér, egészséges fejet, piros orcákat, mohodzó bajszocskát és dupla állakat hogy volna valakinek lelke csak úgy semmiért elpusztítani!

Azért sem tette.
Elutazott!

Évek multak el, de még se tért többé vissza. Megutálta az egész megyét, a mint látta, hogy a régi barátok mily jellemtelenül viselik magukat — hogy szóba sem állnak vele.

A kegyetlen sors mindenéből kifosztotta, házaiból, vendéglőiből, pusztáiból, még a nevéből is — mert többé nem Turjáninak, csak Turjánnak titulálják.

Volt egy darabig — — oh uraim kit érdekel az, hogy egy rongyos, sarkatlan, talpatlan cipőt ki visel?

A bukott ember egy csöppel se több, mint az a pecsétes, szakadozott kabát, a mit a vén Bogár cigány né hord házról-házra a karján — jóllehet egy még szegényebb urfi számára — diszruhának.

Turján Vilmos (én is csak így írom) megemlékezett Márton bácsiról és Fehérvárról — a királyok temetkezési helyéről.

— Vágytam megnézni, legalább egyszer életben — dadogá ránczos figyegő orcáival s olyan mosolylyal, mely bátran sirásnak is beillett, midőn az 1882-ik évi szép kora tavaszon, már egész nyáriás lötyögő ruhában, kész kőművesesen Turján Márton bácsiékhöz beállított, vágytam meglátni Árpád királyaink sírját — — és és egyuttal Márton bácsiékat is. Ugy-e ismernek?

Úgy kellett volna, hogy Turján Márton szóba se álljon ily lézengő legénnyel, rakja meg istenesen s mutassa meg neki, merre mennek Veszprém felé vagy Buda felé, szóval ki a városból s adjon neki a kevély markába egy pár krajczárt, hogy lássa, hová juthat az ember, ha eltörik a kocsí keréke és le kell szállni a hintó puha párnájáról.

Nem tette, hanem akkora örömmel ölelte át a piros pozsgás, teli testű jó ember a csupa esontörő atyját, hogy annak kiesordultak a könnyei, de sőt nem bírta magát megtartóztatni, hogy ott a bámoló Turján néni s egy csomó kisebb-nagyobb leány és fiu s egy sereg munkás ember előtt hangosan ne zokogjon. A gazdagságban gyenge szívü-

nek nevelték s most nem tehetett róla, hogy a sírás oly könnyű helyt állott volt nála.

Eszti ke bejött a másik szobából, hol egy csapat leánnyal varrt s össze-vissza csókolta Vilmos bácsit.

Minő szép magas sugár leány lett. Vilmos ur csak úgy a vastag könyein keresztül nézte, — de egy percze mégis megfélekedezett állapotáról, hogy koldus és annál is inkább alább való és gavallérosan kifeszítette mellét, mely által rongyos, tarkaringe és foszlott mellénye egészen feltárta, hogy milyen derék helyzetben vagon ő most.

Ettették, itatták — sőt szegény mondani: öltöztették a Turján bácsi nagyobbik fiának, ki már tisztességes kőműves legény volt, — az ünneplő ruháiba. A szegény ember mindig jó bolondnak marad!

Szívtart adtak a kezébe a paraszti pipa helyett és az asztalfőre ültették. Körülvette az egész Turján atyafiság, a takács sógor, ki Bécsben is járt; a szücs, kinek két háza is volt; a kis Hornyák suszter szép mosolygó feleségével és késő éjfélig be nem tudtak telni az egyszerű emberek — a nagyságos uramöcsémmel.

Ma az az 1884-ben már irnok a város házában, még pedig a főbíró ur mellett — és férje a szép Eszti ke. Igazi, valóságos Turján és és —

Talán el is felejtette, hogy egykor főispán is lehetett volna.

SAMI LÁSZLÓ EMLÉKE.

Teleki Sándor emlékezéséde.

Nála voltam, a boldogultnál. Beszélgettünk multáról, jelenről és jövődőről. — Hittel, reménnyel nézett a jövődöbe s virágozni látta hazánkat, melyet annyira szeretett. A jök ritkán esnek kétségbe!

„Ha meghalok, te fogsz beszélni felettem.” Mondá.

— „Vagy te felettem.” Viszonoztam én.

És kölcsönösen ígérte ténk egymásnak. — A forró barátság melegével nyújtá baráti jobbát nekem, betegnek, délben: s este ő már egészen hideg vala.

egy pillanatra is méltassa Assisiben azt a klastromot, mely a keresztyén művészet emlékének legdrágább kincsét őrizte. Velencei epigrammaiban pedig egyre fokozódó bosszúsággal löveli gúnynyilait az antik életet megsemmisítő keresztyénség ellen.

Ily kedélyállapotban írja aztán Iphigeniáját, melyet a germán törzs által reprodukált antik művészet termékei típusának tekinthetünk. E mű rendkívül nagy szerepet játszott századunk művészeti és költői felfogásában és nemesak Schillert lelkesítette antik-görög szellemet lehelő költeményeinek: „Die Götter Griechenlands“; „Die Künstler“; „Die Ideale“; „Das Ideal und das Leben“ stb. megírására, hanem Kazinczy is ez lett bámulata és lelkesülése tárgyává. Bizonyára Kazinczy is meg volt győződve, mint Hegel, hogy Iphigenie oly remekmű, mely mellé csakis Sophokles Antigoneját tehetni.

Kazinczy, ki tanulmányozza Wielandot, lassanként egészen elfeledte a Wieland által representált görög-francia irányt és feltétlen követője lett a Lessing-Göthe-féle görög-német iránynak. Ennek következtében fordított aztán hátat a francia klas-

sikusoknak teljesen és hitte el feltétlenül Lessingnek a Hamburgische Dramaturgie nyomán, hogy Racine görögjeinek nincs semmi közük az antik Hellas görögjeivel, hogy Achillese, Iphigeniája nem görög királyok sarjadjákai, hanem francia királyi hercegek és hercegnők. De azt még csak nem is sejtette, hogy Göthe görögösége lényegében aligha nem távolabb áll a valódi görögöktől, mint Racine görög hősei a valódi görög hősektől.

Az utánzás még nem tesz senkihez lényegesen hasonlóvá senkit. Legfőlebb is csak a külsőségekben. Göthe görög utánzása sem tette Göthét görög, mert ő minden ízében német maradt s csak a külsőre, a modorra nézve volt tulajdonképen görög. Aztán még azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Winckelmann s így Lessing és Göthe sem ismerték teljesen a görög művészetet, mert hiszen Winckelmann csak a medici Venust, a belvederi Apollont s a Lavkoon szobor csoportozatot ismerte. A miloi Venus még nem volt felfedezve s így nem is lehetett fogalmuk a nagyobb stílu görög művészetéről.

Göthe klassicitása azért voltaképen oly álklassicismus volt, mint akár csak a francziáké. És nem

Irtózatos a jó barát dermedése!

Nem válhattam be ígérteemet. Nem tudtam parancsolni a szívemnek. Veszteségem nagyobb volt, mint hogy azt tolmácsolhattam volna. — Mikor lelkünk gyászol, hangunk elnémul. A mély bánatnak nincsen szava.

Ma, a távolból üdvözlöm őt, a drága, a felejthetetlen halottat. — Szívem egész melegével, érzelmeim minden forróságával áthatok azon a hideg földön s üdvözlöm őt, — a minta-embert.

*

En neveztem el őtet — minta-embernek. Igazolva vagyok: mert ma mindenki úgy hívja, még azok is, kik életében rágalmazták.

— Nem volt ő nagy ember. Több volt annál, mert jó ember volt. Egy hosszú életen keresztül csak jót cselekedett, nemesen gondolkodott s magasztosan érzett. — Nem tudta, mi a gyűlölet; mert szíve teljes-tele volt szeretettel.

A szerető szív a világon legnagyobb, mert abba belefér a — mindenség... Az anya a földön a legszentebb, mert ő szeret legjobban. Anyai szíve volt neki s szeretett határtalanul; csak hazáját — imádtá: az volt egyetlen bálványja. — Szerény tanár volt; nem vágyott fölfelé: de soha-soha nem görbült meg.

*

Igaz volt mindig és mindenben: a közéletben, a tanszéken, a tanácsteremben. Önérdék nem vezette soha egy léptét sem; nagy tudományával nem kérkedett; — szerényen tanított, örömmel és készséggel tanult. — Méltányolta mások tudományát s a magáét kitárta. Boldog volt, hogy ha azt, mit ő nagy fáradsággal, kitartó szorgalommal tanult; mások könnyen elsajátíthatták. Hányszor világosított fel minket — barátjait egy pár szóval, egy mondattal. — Sokszor mondtam neki: „barátom, te nekem tanulsz!”

*

Rajongott mindenért, a mi szép és jó... Szerette a természetet: a zöldelő fák lombjait, a hulló sárga leveleket, a fénylő nap sugarait, a madarak dalát, a zügó szelet, az ég zengését és a villám ezikázását. Sokszor mondta: „szeretném látni a tengert s hallani mormolását.”

Szenvedélylyel tenyésztett virágot, gyümölcsöt; szaktudománylyal kezelte borait, melyet örömmel

is maradt fenn sokáig. Élete még oly hosszú sem volt, mint a francziának, mert már Schiller, sőt maga Göthe is hűtlen lett hozzá élete vége felé, mikor a misticismus vett erőt öregedő szellemén.

Kazinczy ennek a görög-német idealizmusnak volt hirdetője és mestere a magyar földön. Mig azonban Németországban ez irány maradandó becsü műveket teremtett, addig nálunk egyetlen nagyobb szabású mű sem jött létre. Úgy szólva csak előtanulmány és gyakorlat volt minden terméke ez iskolának a későbbi költői remekhez. De azért Kazinczy ez irányu hatása nélkül költészetünk soha sem fejlett volna oda, hol most Petőfi és Arany óta áll.

Kazinczy tanítványait, úgy szólva erőneke erejével tette görög és német utánzókká. Kölcséyt is, mint már láttuk, ő buzdította különöbben a görög és német költészet tanulmányozására. Kölcséy rá is adja magát e tanulmányra; sőt nemesen csak egyszerű követő lesz, hanem bírálója és műbölcselője is ez iránynak. Azonban, mint költő, hiában tanulja Homérost és Göthét, hiában Lessinget és Winckelmann, soha sem tudja mégis magát a szellemet elsajátítani. Megmarad a külsőségnél, a mythologiai neveknel és kifejezések-

osztott meg másokkal; hányszor monda nekem, kit kiválóan szeretett: „mikor jössz hozzám keseregni?”

*

Bölcsész, történettudós és jeles író volt; de egyikben sem kereste a hatást, a szinpadi szónoklatot, a nagy frázisokat. — Szerénység, egyszerűség volt főjellemvonása; olyan volt működése, olyan egész élete. — Nem vitte piacra, nem árulta sem tudományát, sem érzelmeit. A mit adott, arany volt, tiszta arany; irtózott a hamisításoktól. — Ha valamiben kételye volt, órákon-napokon át kutatót. „Ugyan ne bántsd már; majd rá akadunk” — mondám gyakran, midőn lázasan keresett valamit az én számomra; s erre mindig mosolyogva mondta: „veritatem impendere vero.”

*

Nem akarom én ötlet dicseretekkel halmozni; a napban nem kell petroléumot gyujtani: világít az magától is; de én jobb férjet, jobb apát nálánál nem ismertem. Hányszor pihentem meg családi tűzének melegénél; s találtam ott szívet, jószágot, fennen gondolkozást és humanismust...

*

Sírszobrát leplezzük le ma: s a jó ember előttem áll nagyságában, egyszerűen; titkolva mindent, a mi ötlet mások felé emelte... Mi, tanítványai — és sokan vagyunk — áldjuk emlékét és hiven fogjuk azt megőrizni, mert az, a ki tőle tanult, nem lehet iránta — háládatlan.

— És én jó barátja kegyelettel mondom:

„Ha vagy, méltass magadhoz; — ha nem vagy, én is ott leszek.”

Hegedűs István emlékbeszéde,

melyet Hegedűs István a Sámi László síremlékét a létesítő bizottság nevében a közönségnek átadta.

Nem az enyészet küszöbén állok most, mint már három évvel ezelőtt, midőn feledhetetlen mestertem, öreg barátom, saját szavai szerint „a nagy természet setétségébe” tűnt el; hanem az emlékezet, a halhatatlanság oltára előtt. Az elhagyottság, a sivár magány érzését, mely hasonlított azon érzelemhez, melyet Tennyson, az eltűnt Arthur király után sovárgó hősenek tulajdonít, ki így sohajt föl:

„És én, a végső, társtalan megyek,
— Míg körülöm nap év sötétre vál —
Új nép, új arcok, új szívek közé,”

fölváltva a bizalom, a remény érzelme, hiszen a síremlék bizonyosság a mellett, hogy Sámi László második éltét: az örök emlékezetben megkezdte, hiszen e síremlék bizonyosság a mellett, hogy az ő élete nyomtalanul el nem vezett; az ide sereglett ifjúság: a jövő fényét sugározza be a „természet sötétségé”-be.

A jövő fényét kereste. A haladás nagy elvének kijelentését az új kor evangéliumának tekinté, mely a fáradalmak vihara közt lett megszentelve, hulló vérral lett megkeresztelve, önfeláldozó hazafisággal lett biztosítva.

E kijelentés egységes és kétely által meg nem zavart hitét táplálta öntudata első nyilvánulása óta egész életén át; e hit varázsolta át a történetet az ő ékesszóló ajkain egy felséges drámává, melyben az eszme megdicsőül s a múlt idők „összehalmozódott szenvedése” részvételt tölt el és szívünk mélyéig mehat. Legmélyebb elkeseredése pillanatában is, midőn Zilahról távozni kénytelen, az ifjúsághoz e szavakkal fordul: „Még egyszer kérem: soha ne béküljenek ki a valóval, a jelennel, hanem a tudatlanság és szívtelenség művei ellen az ideál nevében az ész erejével és a szív nemes hevével küzdjenek”. És ő küzdött azon szerény körben, hol az ideálnak oltárt állíthatott, mely a legtisztább, legönzetlenebb áldozatot: a lelkesedő ifjúság első szent fogadalmát hallgatta meg. E fogadalom az élet keresztes hadjáratára felavatás volt a szabadság és testvériség érdekében. Midőn a haladás nagy nemzetét, az általa rajongásig szeretett francia nemzetet lesújtva tudta, akkor is megvetéssel fordul el a történelem azon felfogásától, mely valljuk meg, ha nem is nyílt szavakban, de a kételkedő szívek és habozó elmék homályában naponta jobban megfogyan, melyet Lingard e szavakkal fejezett ki: „A történelem néhány ember önzése és szenvedélye által a nagy tömegre mért csapások egymásból folyó képlete”. Ő mikor a kételkedő szívek közt jobban jobban elhagyottan érzé magát, mikor a törpülő emberek kis hite, de nagy ambíciója elől mind elszigeteltebb magányba vonult: a solidaritás törvényét egy hívő lélek lelkesedésével hirdeti... A politikai élet romboló szenvedélyei elől a sétatér rezgő nyárfái alá menekszik és elmélkedik azon

szép legendáról, mely szerint a nyárfa levele azért reszket, mert Krisztus keresztjét e fából faragták. „A solidaritás nagy törvényét alig lehet magasztosabbban kifejezni — mondja ő maga — mint e legendában ki van fejezve. Mikor e legenda szellemét az emberiség érteni fogja, a politikai és társadalmi kérdések megoldásának békés módja föl lesz fedezve: az erők tenni fogják kötelességeiket, a társadalom providencia lesz.”

E solidaritás az ő ideálja, melynek egy életet szentel. Ma az erők nem így tesznek-e inkább, mint Odysseus dajkája, ki ujjong a legyőzött kérok holtteste fölött? Ama nyers korszak hőse megbotránkozik e keményszívűségen: megdorgálja a dajkát. Ma a vérig, a becsületig való üldözés mily messze, messze vet a solidaritás fönséges érzésétől! Még csodálkoztak, hogy Sámi László magába vonult! Eszembe jut Athur király utolsó ténye. Elküldé bűvös kardját, midőn erejét hanyatlani érzé, hű lovagja által, hogy dobja a nagy mélybe, honnét előbukkanék és a tó tündére által a fedhetetlen jellem, hűség és hit lovagjának adatott. Excaliburt az asztalkör utolsó lovagja nem meré eldobni, csak harmadszori parancsra. Azon kor eszményéért forgatá a kardot a mythosz hőse. Minden kornak vannak kiváltságolt hősei, kiknek kezében mocsoktalan, tiszta marad a kard, mely az eszmény küzdelmére avat föl. Sámi a szabadság, a népekközi solidaritás eszméjéért forgatá azt a villogó, szívet átjáró kardot, mely az ő egyszerű beszédét ékesszólássá, az egyszerű tanszéket az igazság tribunjévé emelte. Az eszmény kardját hányan dobják el idő-nap előtt!

A dicsőség templomába oh hányan akarnak más úton jutni, mint az erény templomán keresztül, holott szépen emeli ki Sámi Deák Ferencz felletti emlékbeszédeben, hogy Rómában e két templom oly összeköttetésben volt építve, hogy a dicsőség templomába csak az erény templomán keresztül lehetett jutni.

Ő az erény templomában maradt, salaktalan szívének tiszta lángjával áldozott. A szerény tanári széket nem kicsinyelte. Maga mondá: „Ha a vízbe követ dobunk, a természet törvényénél fogva a kerekedett gyűrű csak a partnál enyészik el. Az eszmény utáni vágyunk épen oly természettörvényenél fogva csak az istennél enyészhetnek el, de ennek nincs határa...” Mi különbséget tesz a

nél. Az általános emberi érzések, az elvont gondolatok és eszmék mögül mindig kihangzik egyéni fájdalma, modern sentimentalismusának fájó zokogása, hogy megzavarja a klasszikai nyugodtságot, a keresett harmoniát.

Kazinczy maga is csak olyan utánczó, ki jártasabb volt a külsőségek reprodukálásában, mint a lényeg visszaadásában. Hiában emlegeti a mythologia isteneit, hiában éneklé az általános emberit, az ideált, a phantasiát, a reményt, a szenvedést, sőt magát a szerelmet is minden egyéni szenvedély nélkül, mégis inkább csak német, utánczásában is, mint görög.

A klasszikusok tanulmánya azonban Kazinczy előtt még csak ennyit sem gyümölcsözött. Mindössze is csak a metrumra, a szó szoros értelmében vett külfomára volt némi hatással, de nem egyszersmind magára a gondolat, az érzések és az eszmék belső formáira is. Baróti, Rájnis, Révai, sőt maga Virág sem voltak képesek a klasszikus költészet lényegéből, belső tartalmából valami fensőbbet, valami nemesítőbbet átvinni a magyar költészet vérebe. Mindössze is csak a költői nyelvet ajlesztették, gazdagították és tették hajlékonyabbá

a klasszikus versnemek és formák meghonosítása által.

Kazinczy hatása azonban mélyebb volt, mert az kiterjedett a gondolat és az érzések belső formáira, a műérzés és az izlés kifejlesztésére is. Különösen a két utóbbi felkarolása által volt nagyobb és tartósabb hatással költészetünkre.

Kölcsey Kazinczy legbuzgóbb tanítványa költői fejlődése első szakaszában feltétlenül mestere hatása alatt áll. Először is lyrikus, mint mestere és annak egész iskolája. Lyrája azonban nem zeng egyéni érzéseket, egyéni fájdalmat és bánatot; hanem általános érzéseket, elvont gondolatokat, még pedig a mythologia szavaival és kifejezéseivel tarkított szabályos nyelven. A kíváncsiság, phantasia, andalgás, genius, vesztesség, óhajtás, átok, ábránd, panas, ideál, küzdés, szenvedés zengjen lantjain ez időben minden nyoma nélkül az egyéniesnek, a jellemzetesnek.

Úgy tetszik, mintha nem is a saját érzéseit zengené a költő, hanem azokat a chablonokat, melyeket a psychologia elvonás útján állapított meg általános körvonalokban minden concret tartalom nélkül. A kifejezések sem eredetiek, hanem con-

ventionalisok, melyeket egyik költő ép oly értelembe s oly alkalmakkor tartozik használni, mint a másik. Inkább a reflexio és a tanulmány szülötte minden vers, mintsem az érzés és a természettől ajándékol nyert költői tehetségé.

Ilykor költeményeiben látjuk, hogy miként törekszik a harmoniára és a plasticitásra. De ez a plasticitás sehogya se akar sikerülni. Szétömlik, szerete foly minden gondolata, minden érzése a gondosan művészi ránczba szedett külső forma leple alatt. A görög lepel nála legtöbnyire formátlan szétömlő testet takar, melynek körvonalai a plasticitás legkisebb jelei nélkül mosódnak el. A lepel, a draperie, a testtartás minden görögös, de azért a szobor arczáról nem sugárzik le a nyugodt harmonia, a tagokban nincs semmi arány; a törzs idomtalan, hiányzik belőle a rugalmasság. Legfőlebb is csak látszat minden és semmi lényeges. Utánczás, mely a külsőségekkel meglepszik a nélkül, hogy a kevésbé avatott szem előtt is el tudná takarni a hamisítás jeleit.

(Vége következik.)

EGY LAP.

— Napló töredék. —

tt fekszik a ravatalon. Szép hosszú pil-lái lecsukódtak, és elborították az egy-kor ragyogó, most fénytelen szemeket örökre.

Ajkai sápadtak, arca halvány: a halál borzasztó kifejezése ül rajta. Ez az örök né-maság, mely nem ismer többé semmi érzel-met; de nekem úgy tetszik, mintha megdöb-bentő némaságában is hozzám beszélne, mintha most is azt mondaná: szeretlek.

Oh, te borzasztó démon, hát még haláloed után sem szünsz meg szerelmeddel háborítani lelkemet? Menj, menj sápadt arcu kísértet, úgy sem hiszek neked már többé!.. Hát hiába lehelte rád a halál borzasztó hidegét; szived nincs még megfagyva egészen? Miből van az a szív, mely olyan csalfán és olyan igazán tud egyszerre szeretni. Mert gyű-löltél, azt tudom, de szeretted, azt is tudom. És szerelmed ölt meg.

Hiába tész szemrehányást; hiába veti rám fagyos arcod meredt tekintetét. Én nem vagyok gyilkosod; én nem öltelek meg... te ölted meg magadat.

Ne vádolj, hiába vádolsz; nincs igazad. Én bebizonnyitok, hogy nincs igazad.

Szép holdvilágos éj volt — de nem aka-rok e chablonszerű leírással időt vesztegetni. Sie-tek. Megelőzlek, hogy lelked ne vádolhasson be is-ten előtt. Elmondom szerelmünk rövid történetét.

Té szép voltál, szebb mint az ég angyala és én azt hittem, hogy jó is vagy. Ez volt boldogta-lanságom. A milyen szép voltál, szived olyan rosz volt és e rosz szív borzasztóan boszulta meg ma-gát. Százféle szenvedélyt gyulasztott fel benned, ez égette össze szivedet, lelkedet, életerődöt.

Olyan szépen szóltál; olyan őszinte mély sze-relmet mutattál, hogy csak az ördög, a kígyófajzat, a gazember kételkedhetet volna abban. Valahány-szor csendültek szavaid, mindig úgy tetszett, mintha isten oltára előtt állanék, hol az angyali kar bűbajos dallamát hallom.

Hát még mikor szenvedélyesen átkaroltál; szemed beragyogott lelkemig; ajkad igézőleg mo-solygott; hajfürtjeid végig kigyóztak hőszin nyaka-don, válladon; csókdó varázsa édes, örületes káp-rázathoz szédített, hol lelkem elveszítette az egyen-súlyt s vakon rohant az örvény felé, melyet ra-gyogó szemed mélységében látott. Nem gondoltam volna, hogy oly mély, oly feneketlen, mint szived, mely mindig szerelmes, de igazán soha sem szeret.

Szavad oly csengő volt, mint a Syrének éne-ke, melynek bűbajos melódiája örvénybe csalja a szerencsétleneket. Oh a te hangod is ilyen syréni hang volt lelkemnek, midőn mondtad:

„Van-e lágyabb ölelésemnél? Van-e ragyo-góbb szememnél? Van-e édesebb csókjaimnál? Van-e forróbb szerelmemnél?“

— Nincs, istenemre nincs! — kiáltám elra-gadtatva. Én bámulom, én szeretem önt. Mari, én imádlak!

Oh mint kacagtál erre! Mily bódító gyönyör csillogott szemeidben, midőn folytatád: „Nézz a napra, ragyog-e úgy, mint az én tekintetem? Nézz a hajnalra, piroslik-e úgy, mint az én arcom? Nézd az ábrándos holdat, tud-e úgy merengeni, mint szemeim. Hallgasd a csalógányt — csattog-e úgy, mint az én dalom. Bámuld a mindenséget, mit az isten teremtett — találsz-e bennök annyi boldogságot, gyönyört, bűbajt és szerelmet, mint én bennem. Ha igen, akkor hagyj el, vess meg,

vagy szánj engemet; de ha mindezeknél többre be-csülsz, — előbbre teszed szerelmemet, — oh ak-kor szeress, mert csak szerelmedben van az én életem.

Én boldog gyönyörtől ittason rogytam lábai elé; átöleltem reszkető karommal s örült, lázas szenvedélyvel kiáltám: Mennyi drága gyöngye a tenger fenéknek, mennyi aranya van gazdag ércz-hegyeknek, a mennyi ragyogó csillag van az égen, azért sem adnák én gyönyörűségem!

„Igy, így — mondá diadalmosolylyal. Oh Béla mint tudsz te szeretni! Érzem lelked mele-gét; érzem szived verését. Érzem azt az örök üd-vözítő szent tüzet, melynek neve: szerelem...“

Még soká néztük a hold merengő sápadt ké-pét, a csillagok ragyogását. Aztán egy hosszú öle-lés, egy forró szenvedélyes csók és elválhatunk... örökre.

Én elutaztam néhány hétre; de véletlen kö-rülmények folytán előbb visszatértem a kijelölt időnél. Késő este volt. Egyedül indultam a kis li-get felé, hol életem legholdogabb pillanatát éltem keresztül. Lelkem visszazált a mult napok holdog emlékeire, midőn egyszerre lágyan rezgő szavak keltik fel figyelmemet. A közelben karcsu nőalakot pillantottam meg, ki szerelmesen fonta körül egy férfi derekát s beszélt neki a szerelem bűbajos hangján napról, holdról, csillagokról s mindenről, mi szép és költői. E pillanatban a hold kibújt a fellegek közül s halványon világítá meg — Mari kigyuladt arcát...

Minek irjam le azon érzelmeket, melyek egy pillanat alatt éles fájdalom gyanánt járták át egész valómat. Éreztem, hogy szivem a kínos benyomás alatt végképen megsemmisült. Szerettem volna oda rohanni s addig szoritani hóféhér nyakát, mig csal-fa lelke szép porhüvelyéből kiröppen... Nem tet-tem, — minek már? Bolond, ki vesztésege felett kesereg; a bölcs mást keres s kárpótolja magát. Nem lehettem bölcs, — nem volt hozzá erőm.

Kábultan álltam ott, midőn egy új jelenet, rendkívüli állapotom dacára is különös hatást gya-korolt rám. A férfi megvető mozdulattal utasítá vissza Mari szerelmét. A nő szemei villogni kezd-tek, arcán durva dacz és harag tükröződött visz-sza, fogait összeszorítá s utálattal szólt: nyomorult!

A férfi rá sem figyelt; mozdulatlanul állt, mintha a távoli vizmorajt hallgatná.

Mari újra kért, újra esdekelt, — majd nya-kára fonta karjait es megcsókolta... A férfi dur-ván lökte el magától, aztán elietett.

A szegény nő halk sikoltással terült végig a puha gyepen; fájdalmasan hörgött, aztán csendes lett minden, mint a sir, mely tátongva leste Mari drága tetemeit.

A fájdalom és harag kettős érzete futott végig agyamon; de lábaim oda voltak szegezve. Végre mégis gyöngéd érzelmem győzött. Márhoz közele-dtem s hűvös harmattal nedvesítém homlokát.

Lassan magához tért; rám tekintett, aztán hirtelen lehunyta szemeit, mintha a boszuálló isten elől akarna elrejtőzni.

— Szerved-e ön? — kérdém halkan.

„Nem — mondá töredezett hangon, már nem; milyen jó, hogy egyedül vagyok; milyen jó, hogy már senki sem szeret.“

— Ön téved, önt most is szeretik.

Meglepetve tekintett rám s szinte ideges gyor-sasággal kérdé: ugyan ki szeret?

— Én!

Összerázkodott, — hirtelen rám emelte te kintetét, — megtört szemében köny csillogott, ful-dokolva mondá: „még most is?“

szellemvilág öröklétében, ha a haladás gyűrűjét egy egyszerű tanár ajkairól, egy egyszerű tanszékről elhangzott igaz szó indítá meg? E gyűrű most is szívünkben rezg végtelenül. Nem egy ország sorsa volt kezében, egy néhány lelkesedő szív csüngött rajta. És a jövő fényessége sugározta be azt a ma-gányt, hol jelleme menhelyet talált; a jövő fényes-sége sugározik ki e sírból; a jövő fényessége su-gárzik ki az ifjuság szívéből. E fényhez hozzá volt szokva. Ez méltó az ő emlékéhez. Pártszenvédély, mely egymást tiporja el, nézzen e nyugodt arcra és jusson eszébe, hogy a haza eszménye pártok fe-llett áll; társadalmi gyűlölség, melynek lángja min-den egyéb, csak nem a szentlélek tüze, nézzen e szelid arcra és érezze, a mit Sári e szavakkal fejezett ki: „Mentől teljesebb igazság és teljesebb szeretet után aspirál az ember“; a politikai hitel-lenség, mely a kételkedő sziveken át nyeri meg az elméket, gondoljon az ő összhangzatos jellemére, mely az ifjúkor első szent hevét Magyarország történelmi hivatása: függetlensége iránt csak azzal a végzetes három lélekzettel lehelte ki, mely éltét ki-oltá. Sem az elnyomatás nehéz fojtó köde, sem az alkotmányos szabadság rejtett veszélye: az eler-nyedő akarat nem vesztegeté meg hitét, nem vette el reményét. — A jelen előtt nem hajolt meg. Nemes ifjuság, e sírnál, a közkegyelet által felszólítás nélkül emelt e síremlék előtt, melyet át-adandó vagyok, szólhatnék én egyebet, mint a mit ő annyiszor, annyi alakban kifejezett, hogy „ne ta-gadják meg saját reményöket, ne tagadják meg azon gondolataikat s érzelmeiket, mik most az is-ten szeme előtt fogamzanak meg lelkökben s ne dobják el azokat, mint sokak által kigúnyolt fiatal-kori ábrándokat.“

Ne tagadják meg, de küzdjenek értük; ne dobják el, de hordozzák szíveikben, mint ő hor-dozá. A korszellem kinyújtja bűvös kardját. Várja lovagját. Légy te azzá: nemes ifjuság. Érted élt; a jobb jövőért: vívd te ki a jobb jövőt!

Ez emlékkő itt marad... az ő életét vigyük belé az életbe.

TENGER PUSZTASÁGNAK...

Tenger pusztaságnak bájos gyermeke,
Te csalékony, pajkos, tünde délibáb,
Ki ha megjelen a véghetetlen rónán,
Üde lesz téled a kopár pusztaság!

Vándor, ha meglátja kedves alakod,
Vagy ligettel ékes, hívó képedet,
Csüggedt lelke újra föllobog, s az úton
Kétszeres jó kedvvel gyorsabban siet.

Megy — s te rajtad csüngve függ tekintete, —
Rövid út még... s nálad pihen meg talán,
De te is mégysz tőle, mindig jobban messzebb,
Csaló délibáb te, gonosz pusztalány!

... Én is így haladok éltöm útain,
Mint a nagyvilágnak bolygó vándora:
Délibáb előttem kis leány te vagy,
Délibáb előttem ajkad mosolya...

Felém te is ép oly hívón integetsz, —
Kitartásra buzdítsz lankadót talán?
Hogy midőn azt hiszem, elértelek végre,
Délibábként eltűnj tündéri leány!...

KIRÁLY KÁLMÁN.

— Örökké! — feleltem.

Szemeiben még egyszer felragyogott a régi tűz; mosolyogva tekintett reám; kezemet megszorítá és sutlogva szólt: „k ö s z ö n ö m!”

Fejét ölembe ejté és többé nem lélezett. . . És hiába tész szemrehányást, hiába veti rám meredt arcod fagyos tekintetét, — én nem vagyok gyilkosod, én nem öltelek meg; te ölted meg magadat!

HAVASI.

REJTÉLYES ÖRÖKSÉG.

— Angolból. —

SÁMI LÁSZLÓNÉ.

gyon különös dolog volt az egész és én vagyok az egyedüli lény, ki tudok róla valamit. Erre, az igaz, azt lehetne mondani, hogy hiszen ott volt az ügyvéd, a ki a végrendeletet megírta; de az ügyvéd nem tudta az indokot; s a mi Kern asszonyságot illeti, ő előtte volt legrejtélyesebb az egész. Hogy nevettem magamban, midőn elbeszélte előttem e halatlan különös esetet! Mert velem, házi orvosával, egész bizalmasan beszélgetett.

— Orvos ur — mondá — én soha sem láttam az öreg Dorvainét egész életemben. Az igaz, hallottam a nevét említeni, de csak azóta, mióta Mertonba jöttünk. Megfoghatatlan különös dolog.

Kern asszonyság nem volt Merton születésű, beteges férjével s két kis gyermekével jött ide, egészségi szempontból a jó falusi levegőért. Mertonban én voltam az egyedüli orvos s csakhamar elhívtam férjéhez, ki tüdővészben szenvedett s lassan, de biztosan haladt a sir felé; a nagy városból ide küldték szegényt, hogy hát ha a nyugalom, friss lég s egyszerű, de egészséges táplálék tovább tartaná fel benne a mind inkább hanyatló életszírát.

Kern asszonyság valóságos zenei tehetség volt s a főembereinkhez hozott ajánló-levelei következtében, ő nyerte el nálunk az orgonista állást. Ugyanilyen úton és módon zene tanfolyamot nyitott s a gazdagabb sorsu embereknek a gyermekeit tanította. E derék asszony így tartotta fen családját, habár nem fényűzésben, de kényelemben és tisztességes jólétben. A kibérelt ház, melyben laktak, kicsiny volt ugyan, de csinosan volt butorozva s oly tiszta volt mindig, mint a pohár; a két kis leánykájánál pedig nem lehetett kedvesebb, tisztább s rendesebben tartott gyermeket képzelni sem.

Orvosi érdeklődésem nemsokára megoszlott az ifju házások között, sőt őszintén megvallom, hogy az asszony állapota sokkal komolyabban foglalkoztatott, mint a valódi betegem és ez azért történt, mert az ő esetében a meggyógyulás remélhető volt, de férje körül nem tehettem egyebet, mint halálának az útját enyhíteni.

Kernné egy kellemes, finom modoru, gyenge testalkotású szelíd nő volt s oly szerencsés természetű, ki minden körülmények között fel tudta magát találni s vidám kedélyét minden nyomoruság között meg tudta tartani. Nem volt szép, mindig egyszerű, csinos, de izletes ruhái a legolcsóbb szövetekből voltak készítve.

De mosolygása oly kellemes volt, mint a napfény s hangja a legkellemetlenebb körülmények között sem veszítette el derűségét.

De daczára vidám kedélyének, s hogy soha sem látszott elégedetlenség az arcán s ajkairól soha sem szállt el panasz, Kernné mégis egyike volt azon vértanúknak, ki az erejét meghaladó munka és a szellemi tufeszültséggel járó bajokat hősiesség kitarással tűrte,

Férjét éjjel-nappal ápolta, csak akkor ment el oldala mellől, ha tanítványainak zene leczkét kellett adni, vagy a templomba ment az orgonán játszani, ilyenkor Katára bízta a beteget, egy hűséges öreg rendű cselédjőkre, ki egyedül végezte a kis háztartás minden munkáját.

Sokszor láttam Kernnét az éles fájdalom miatt verejtékcseppekkel homlokán — a mint nyájas vigasztaló szavakkal férje ágya felébe hajolt s fáradhatatlan kis kezeivel betegét ápolta és soha sem adta jelét fájdalomának, kivéven azon önkénytelen jeleket, melyeket csak az én tapasztalt szemem volt képes észre venni. Hiába kértem, hogy kimélje magát. „Kötelesség” volt a jelszava s erős akarata legyőzte teste gyengeségét. Ha a kimerültség által okozott iszonyu főfájástól egy nap leroskadt, — már másnap fenn volt, tanítványával bajlódott s egész éjjel a férje mellett virasztott.

A tufeszített idegek, férje halála után egy néhány napig, teljesen magtagadták a szolgálatot; a szegény asszony mozdulatlanul feküdt; egy időre minden erélyessége elhagyta; szívé megtörte a bánat, az uralkodó erő: a kötelességérzet — most az egyszer nem bírta a megtört gyenge testet mozgásba hozni. De ő nem tartozott azon asszonyok közé, kik a bánat által lesújtva egészen elhagyják magokat, bármennyire fáj a férje elvesztése, de gyermekei iránti kötelessége felől kerekedett bánatán s az anyai szeretet kifogyhatatlan forrásából ismét erőt merített s lábra állt.

Ismét elkezdte egyhangu munkáját, de a kimerült test most még kevésbé bírta a reá mért terhet és én nem tehettem egyebet körülte, minthogy ideiglenesen enyhülést nyujtsak szegénynek, tudva, hogy a tökéletes nyugalom teljesen visszaadná erejét, mert szervezetének semmi baja sem volt, csak a kimerültség.

Kimerültség! ez volt a baja. Kérdezzék meg az orvosoktól, hogy szegényebb sorsu betegcikknek egy olyan nagy részét, mit meg sem merek nevezni, mi pusztítja el? és azt fogják mondani: hogy a tulhajtott munka, az agyat emésztő aggodalom, a testet kimerítő fáradtság, a folytonosan tartó küzdelem; és ez a baj nemcsak a szegény osztályt sújtja, hanem a vagyonosabbakat is, kik az üzlet gondjaival nem tudnak felhagyni.

Midőn Kernnét láttam azon a nehéz úton haladni, melyről tudtam, hogy egyenesen a sírhoz vezet és nem volt hatalmamban azt mondani, hogy: „egy lépést sem tovább” — mennyire óhajtottam, hogy bár volnék gazdag s megoszthatnám vele vagyonomat.

Ez az asszony egy páratlan jó teremtés volt, ki határtalan tiszteletet még megnyerte; én láttam, mily fáradhatatlanul dolgozott férjéért s gyermekeiért és tudtam róla, hogy házi kötelességei bármily nagyok és nehezek, azért a szegények, betegek és szerencsétlenek mindig számíthattak segítségére; a könyörület vele született természete volt. Sok haldokló ágyánál tapasztaltam, hogy ott, hol a szegénység és nyomor a legsötétebb színben mutatkozott, az ő áldásos jelenléte adott a betegnek s környezetének vigasztalást; kis falunkban ő volt a szegények és szenvedők őrangyala. Ámbár az ő kamarája sem volt tele, mindig örömet talált benne, ha a betegeknek valami könnyű és mégis tápláló ételt küldhetett.

Számtalan ilyenféle nemes tetteiről lehetetlenség volt tudomást nem vennem, mert mint mondám, Mertonban én voltam az egyedüli orvos s betegeim majdnem épen úgy ismerték őtet, mint engemet.

Gyakran kértem Kernné asszonyságot, hogy kimélje magát — de soha sem hallgatott reám, azaz: hallgatott, de nem követte tanácsomat.

— Önt hallva — szokta volt nekem mondani — azt gondolná az ember, hogy beteg vagyok, pedig csak egy kis köhögés bánt — mi évek óta megvan s koronként egy kis ideges főfájásom van.

— Van-e olyan napja, midőn nem érez fájdalmat? — kérdém.

— Azt nem mondhatom, de fájdalomaim mindig tűrhetőek.

*

Most jövök már a rejtélyes örökség történetének az elbeszéléséhez.

Gyakran mondtam már Kern asszonyságnak, hogy ha tanítványaival teljesen felhagy s félévig feltétlenül engedelmessé mindent rendeletemnek, akkor bizonyosan meggyógyul; s végre azt is kénytelen voltam vele megtenni, a mitől mi orvosok mindig irtóznak — tudtára adtam, hogy ha nem követi tanácsomat, akkor legyen elkészülve a legrosszabbra, mert ily zaklatott életet élve minden erejét kimeríti.

— De édes orvos ur — mondá — ön tudja, hogy hányszor állott már be a kimerültség, de ismét helyre állottam és elég gyorsan; ne féltsen, van nekem elég erőm. Nem mondhatok fel tanítványaimmal, ha nem dolgozom, nincs pénzem s csak nem nézhetem el, hogy gyermekeim éhezzenek!

Mit mondhattam erre? Tudattam vele a nyugalom szükségességét, nem titkoltam el előtte a veszélyt, melyben élete forgott, többet már nem voltam képes tenni.

Épen ez idő tájban történt, hogy a gazdag Dorvainé, a fél falunak a birtokosa s három külön álló vagyonnak az örököse, mert atyja, anyja és férje mindenöket reá hagyták, veszélyesen beteg lett. Ő is az én betegeim közé tartozott, de inkább, mint házibaráját jártam hozzá, mert igen ritkán volt orvosi segítségemre szüksége, miután a nyolczvan éves kort is majdnem minden fájdalom és betegség nélkül érte el.

De azért mi nagyon jó barátok voltunk. Könyörületes és jó szívé volt, jótékonyágát én általam árasztotta szét nemcsak a faluk, hanem a vidék szegényei között is: habár ritkán volt szüksége orvosi tanácsomra, mint harmincz év óta ismert házibaráját, mindig számíthattam vendégszerető házában a szíves fogadtatásra, ilyenkor aztán mindig tudakozódott betegeim felől, s bőszégesen ellátott pénzzel, hogy ott, hol szükségesnek látom, enyhítem a nyomort.

(Vége köv.)

A „virág-énekek”-ről.

Régeen hangzottak el Anakreon dalai — s már ő szólt a virágokról; régen kezdődött, hogy a hős fejét virág-koszorú ékesíté s még ma is így van. Meg volt az a szokás, mióta a világ, hogy kedveseinket virágnak szereljük nevezni. Még ma is szól a népdal: „Volt nekem egy virágom.” Petőfi is eldalolta: „Szeretlek én egyetlenegy virágom.” Heine mondja: „Du bist wie eine Blume, so hold und schön und rein!” Ember marad az ember mindig. Ki érez, gondolkodik, abból ki-kitör az érzés, gondolat, néha önkénytelenül is.

De szép dalok lehetnek azok a „virág-énekek!” Megdalolták régente is a szerelmet, a bűt, örömet! Tán Európa minden nemzete szerencsésebb, mint mi vagyunk e tárgyban, nekünk nincsenek népdal hagyományaink, elpusztultak, csak következtethetünk rájuk.

A „virág-ének” nevezet alatt egyszerű, szerelmi dalt értünk. Példákkal nem bizonyíthatjuk létüket, de Erdősi, Bornemisza Péter, Pázmány irataiból meggyőződhetünk, hogy voltak; ők is ki kelnek a „virág-énekek” ellen. Balassa Bálint Julia kedvesét „virág énekek”-ben dalolá meg, — nem rég találták fel e szép dalokat. Thali Kálmán egyik dalát így bírálja meg: „... úgy lírai formá-

ra és bevégeztségre, mint érzelmei mélységére és gyöngédségére, nem különben megragadó hangulata nézve, egyike a genialis Balassa elméje legszébb gyöngyeinek.

Nem maradtak ránk tehát néptől alkotott „virág-énekek”; ennek okát igen könnyen megmagyarázhatjuk, ha az akkori kor szellemén áttekintünk. Oka volt — mint Szilády Áron is mondja — a szigorú vallásosság és erkölcsiség szempontjából szükségesnek vélt üdvözlése ezen költemény fajknak.

Üldözték a „virág-énekek” szerzőjét s a papok kifakadnak az ilyen elme-termékek ellen. Pázmány Péter esztergomi érsek így beszél: „Undok virág-énekeket irtálnak, melyeket mind gyermekek s mind leányasszonyok kardéra tudnak!” Vagy: „Ah! mily nagy esztelenség az atyáktól vagy férjektől, ha virág-énekeket, szerelmeskedésről irt könyveket adnak feleségek leányok kezébe! — a kik szerzik, a kik éneklék a virág-énekeket országos kerítők, közönséges kutakat mérgezők!”

Bornemisza Péter is szól e tárgyban: „Imár csak mint hazugságnak hallgatására és hitságos mulatságra vágyódnak mindennek fülei, tisztátlan és fajtalan beszédnek hallgatására, hazug és álnok tanácsra, hamis és eretnek tanításra, rágalmozók, gyalázók, fondolók sugarlására, trágár és penisztes csufiságra, hába beszédre, álnokul költött fabulákra, királyfia Kis Miklósról, poeták óriásiról, Apolloniusról és egyéb hitságról; virág és szerelem-énekek hallgatására, lant, sip, dob, trombita-szóbeli hajja-hujjára és temény ezer csásogásokra.”

Erdősi ezt mondja: „Az illen beszédvel (képes beszéd) tele az szent irás, melyhez hozzá kell szokni annak, az ki azt olvassa. Könü keniglen hozzá szokni az mü népünknek, mert nem idegen ennek az illen beszédnek neme. Il illen beszédvel naponkid való szólásával. Il inekben, kiváltkipen az virág-énekekben, mellekben ezudálhatta minden nép az Magyar népnek elméjének éles voltát az lelisen, mell nem egyéb, hanem Magyar poesis.” Azután: „... nem azon vagyok, hogy a hitságot dicsérem. Nem dicsírem az miről az illen inek vadnak, dicsírem az beszidnek nemesen való szerzésit.”

Mindhárman elítélik a „virág-énekeket.” Erdősi első tekintetre kedvezőleg szól róluk, de később, mintha mindent megbánt volna, mentegelődik, hogy fel is meré említeni őket. Ily megvető elítélés súlya alatt nem esuda, hogy pusztulnia, enyésznie kellett a népköltés — és ének szerzők virágénekeinek.

A „virág-énekek” nem csak nálunk voltak meg, de megvoltak s vannak az olaszoknál is „Caute di Fiore” nevezet alatt. Nálunk a népdal első soraiban gyakran olyan dolgok vannak előre bocsátva, melyek teljesen összefüggetlenek a tulajdonképeni tárggyal, p. o.

„Kertemben egy kis eperfa, nem látszik,
Minden éjjel tizenkétször virágzik:
Apró annak levele és jószagu,
Érted vagyok kedves rózsám szomorú.”

Az olaszban mindig szoros összefüggés van virág és tárgy között, legtöbbször a szerető, — a leány van virághoz hasonlítva, vagy annak termete, szeme, arca.

Következtetni lehet népdalainkból, hogy a mi „virág-ének”-eink milyenek voltak; elvesztésük nyelvünknek nagy kárára volt, sujtotta költészetünket; milyen jók lettek volna irányadónak! Midőn a nemzet fölébredt százakon keresztül tartott fásultságából, s midőn ismét megpendítették lantjaikat a haza költői, idegenekhez kellett fordulniok példánykép

keresése végett, s zengették érzelmeiket pásztorenekekben, sonettekben, madrigálokban, csak abban az alakban nem, melyben dalolni az igazi érzés megkivánja.

— i — r.

PESTI POSTA.

XXIV.

Budapest, okt. 14.

Nebocsássatok be senkit. Akárki keres, nem vagyok honn. Ma kedd van, Pesti postát kell írnom!

E rendeletet kiadva visszavonulok szobáskámra, egy kis komisz trafikot gyümöszölök a pipámba, az első bodor füstfelhő ködbe borítja előttem a világot, tollat veszek kezembe s leülök íróasztalom mellé, hogy önnel, kedves barátom, vagy egy órán át — szellemileg társalogjak. Az eleje könnyen megy; leirom a czimet, a numerust is szépen oda kanyarítom a datummal együtt; aztán . . . aztán rámeresztem testi szememeimet a fehér papirosra, lelki szememeimet beletévesztem a phantasia óriási világába és . . . és kezdődik a kinlódás.

Legnehezebb dolog kikutatnom azt, hogy miről ne írjak? Miről nem szabad írnom? . . . (Ah! kedves barátom, méri is tett ön lakatot a tollamra, nevem őszinte bevallásával??)

Midőn legjobban benne vagyok a kinlódásban s majd leharapom a csuturát pipaszáramról, egyszerre csak kopognak az ajtón:

— Ki az? Mondtam, hogy senkinek sem vagyok honn!

Feleségem mosolyogva tekint be az ajtón s hangosan mondja:

— Ha tudnád, ki van itt!

Ezzel egyidejűleg föltáru az ajtó és Zebulon barátom terjedelmes alakja jelenik meg a küszöbön. Ez az a borzasz szöke fej, melyet már hat éve nem láttam! Ez az a kedélyesen mosolygó tekintet, mely már oly régóta nem hintette rám sugarait!

Kedves, drága barátom!

Egy perc és szív szíven dobog . . . Minő meglepetés! Mily öröm! „Mikor jöttél?” „Ebben a pillanatban!” „Soká maradsz?” „Reggelig. Először is téged kerestelek föl!” „No ez ugyan szép tőled! Köszönöm. Foglaj helyet.” „Van dolgod?” „Nincs! Épen semmi dolgom! (Teremtő isten, micsoda hazugság!) Itt akartam valamit följegyezni. Igaz, látod már a Munkácsy-képet?” „Nem, de okvetetlen megnézem. Jere velem, te úgy is afféle piktör is vagy, legalább figyelmeztetsz mindenre . . .” „Én habozni kezdek, mint egy borbély, keresem a kifogást, végre egy mentő gondolatom támad. „Bocsáss meg lelkem barátja, de néhány perc mulva a színházhoz kell mennem, holnap új darabot adunk s intézkedni akarok a parokámat illetőleg. De legjobb lesz, ha te azalatt megnézed a Munkácsy-képet s onnan visszajövet találkozunk az Opera előtt. Az estém szabad, pompásan eltöltjük együtt!” „Jó. Tehát én megyek. De aztán el ne maradj. Egy óra mulva okvetlen várlak az Opera előtt.”

Ismét ölelkezés, végnélküli kézzsorítások, az én kedves Zebulon barátom távozik s én bezárkózom szobámba, hogy megírjam a Pesti postát, mert ennek meg kell lenni. Ujból megtömöm pipámat; kezembe veszem a tollat s gondolkozom. De akár-mennyit nézem ezt az átkozott papirost, nem akar

megtelni betűvel, a mig én oda nem írom. De hát mit írjak? Van ugyan néhány hirem, megvitatni való ujdonságom, de hát melyiket válaszszam legelőbb?

Legyen! kezdjük a következővel:

„Blaha Luiza asszony holnap fog utoljára föllépni a népszínházban. Ez alkalommal . . .”

Megint kopognak! Ki az ördög? . . .

„Csókollak, édesem, én vagyok!”

Teremtő isten! A hugocskám hangja. E pillanathoz érkezett Bécsből. Félredobok pipát, tollat, papirost és keblemre szorítom kedves hugomat.

Néhány perczig mindnyájan sirunk, az öröm és meglepetés könyeit hullatva. Két fiacskám — fölhasználva a jó alkalmat, bejön a szobámba s kezd mindenhez hozzá nyulni, lévén nekik tilos a bejövet. Félórai csevegés, kérdezősködés után, azzal válunk el egymástól, hogy feleségem elkiséri hugomat a szállodába, hol én őket egy óra mulva föl fogom keresni, miután előbb egy felette fontos levelet kell megírnom.

Rendkívül szórakozott vagyok, be akarok zárkózni a pipámba s rá akarok gyujtani a szobámra. Azt nem tudom, hoi áll a fejem . . . és ihol van la, a Pesti posta alig van megkezdve. Tehát folytassuk:

. . . ez alkalommal Vidor Pál „Veres sapka”-ja kerül színre. A kitünő művész e fellépéssel megszűnik a népszínház tagja lenni s átkelve a Dunán, a budai várszínház deszkáiról fogja hirdetni a magyar igét, azzal a pacsirta hanggal, azzal a művészettel . . .

Az imént nyitva feledtem az ajtót, mely most kopogtatás nélkül feltáru s a szolgáló lélekszakadva rohan be s jelenti, hogy Lacz meg a Pista fiam összevesztek a kávé meg a zsemle kérdés felett és komolyan provocálják egymást. Félreteszek tollat, pipát, papirost s megyek becsületbírósgót összehívni, nehogy fiaim, e párbajdühös világban egymást megtestvérgyilkolják.

No de ezt az ügyet legalább hamar sikerül elintéznem, a szomszéd-szobából ugyan fülhasító sűrűsége hallatszik két önmagáról megfeledkezett ifju embernek, de hát én már megszoktam ezt a lármat s miatta folytathatom, hogy:

„. . . azzal a művészettel, melylyel évek hosszu során át ragadta magával nemcsak a fővárosi közönséget, de az egész magyar . . .

Ni-ni! Mi ez? A fiaim egyszerre elhallgattak . . . hogyne, mikor legnagyobb rémük, a házmester jelent meg, mert ezek az ő léptei, ez az ő horizü hangja. Közeledik az ajtó felé! . . . Mi a menykő dolga van velem?! Rá mordulok:

— Mit akar barátom? Nem látja, hogy dolgom van?

— Bocsánatot kérek, csak a „Bejelentő lapok”-at hoztam fel, tetszenék kiállítani.

— Miféle bejelentő lapokat?

— Hát két idegent láttam ide feljönni podgyászszal.

— Hiszen azok nem fognak itt lakni!

— Nem? Úgy bocsánatot kérek . . . De hát tetszik tudni, nekünk ez nagyon szigoruan meg van parancsolva.

A házmester bocsánatkérésekkel távozik s én megint az íráshoz látok. Ekkor veszem észre borzadva, hogy szomszéd-szobámban megérkezett a zongoramester s játszik a tanítványával négy kézláb. Kiállhatatlan zaj! . . . Mintha egy méhkasba volnék zárva! Hamar előveszem az általam legujabban föltalált: „klavir-mentőt” és magamra alkalmazom. Ez tetszik tudni egy nagyon elmés találmány, mely két, szarvasbőrrel bevont fadugasz-

ból áll, s melyet az ember füleibe illeszt, mikor nincs kedve skálázást hallgatni. Régen töröm már fejemet e tanulmányon, nem hiszem, hogy a repülőgép több fejlődésbe került volna, s mihelyt némi apró javítást sikerül rajta végrehajtanom, azonnal privilegiumot kérek rá s fogadom rövid idő alatt meg fogok gazdagodni, mert Budapesten olyan embernek ki a fejével dolgozik „klavirmentő” nélkül nem lehet megélni.

No de most lássuk a Pesti postát! Tehát:

„... de az egész magyar hazát is. Hogy a népszínház Blaháné nélkül nem fog boldogulni, az bizonyos. Hogy Felekly Blahánéval fog-e renzirozni, az: kérdés.

Isten önnel! Máskor többet.

GABÁNYI.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvártt, 1884. október 18.

— A KEGYELET ÜNNEPE. A házsongárdi temetőben e hó 15-én, szerdán, városunkban a közkegyelet megható módon emlékezett meg a néhai református professor Sámi Lászlóról. Az elhunyt „mintaember” — mint találóan nevezik — sírját díszes emlékléssel jelölték, melybe a nemes vonásokat carrarai márványból vése örökítik meg. Ez alkalommal ezerekre menő hallgatók előtt gróf Teleki Sándor és Hegedüs István emlékbeszédeket tartottak. Az emléklő felállításánál ott volt Sámi Lászlóné és két fia: Béla és László.

— NEMZETI SZINZÁZ. A mult hét történetében szembeálló két pont Kendi Margit és a Buborékok. Kendi Margitról annak idején, lapunk legelső adott, avatott tollból, ismerttetést s akkor már bátor volt felülemelni az akadémia ítéletén. Most csak annak regisztrálására szorítokunk, hogy a kolozsvári közönség is tetszéssel fogadta. — Kendi Margit romantikus tárgyának és felfogásának eleven kontrasztja az a genre, melybe a Buborékok tartozik. Realis termék a legjavából. A legjavából, azért mondjuk, mert a realis irány ma napság java korát éli s a darab annyira ez irányba vág, hogy például az „erkölségi hibák bűnhődésül is az anyagi tönkretűst” állítja, „elég helytelenül”, mint egyik kritikusa mondja. Tekintve pedig, hogy az egész darab tulajdonképp a mai világ a legszánandóbb betegein a pénzkórosokon tesz császármetszést, hogy az erkölségi tanúságot kihozza, Csiki felfogása nem is olyan következtetetlen. A Buborékok már csak metsző, de mindig vadusba vágó, szatirai élénél fogva is becses darab. Minden mondata és alakja egy eleven tanulság, mely annyival inkább hat, mert az élet kellős közepéből, a társadalom legközönségesebb elemeiből vannak véve; és mert kiméletlenül ostromoz, s e tekintetben néha a tulás hibájába is esik. Innen az, hogy a darabban is több a karrikatura, mint szabadság. Más hibája a darabnak alig is említhető. Hatása elég frappans minden szemérem hányt szerkezeti hibák mellett is s minthogy vígjáték, nem igazság tőle követelni sem drámát, sem tragaédiát. Alakjai közül egy pár művészi alkotó erővel, következtetésséggel, élethiven van festve, s megkapó a Solymayné és leánya (Rabayné) közti párhuzam, melynek punctum comparisonis-a a végző felvonás párbeszédére esik. Szóval Csiki darabjában bőségesen kinálkozik a moral, a drámai anyag humor, és gúny, éléz, szellemes ötlet, leverő és felemelő egyaránt. A nélkül, hogy azért akarnók megróni, mintha ismételné magát, kimondjuk, Csiki már ismert előnyös oldalairól mutatja be a Buborékban is genialis tehetségét. Iróink közül messzire kimagasló eredeti alkotó erejével, önálló erőteljes egyéniségével, mely magának a helyes működési tért megtalálva szilárdan megy előre a kitűzött, s nálunk egészen új irányban Vele úgy van a kritika, mint a Columbus matrózai a smaraggal: megakarja túrni a végett, hogy lássa, igazi-e vagy hamis?

— Az előadás mindkét premiere alkalmával kielégítő volt. Különösen kiváltak az ujjon szerződött tagok közül: Nagy Ibolyka, Göncziné és Megyeri, kikben társulatunknak határozott nyeresége van: nemkülönben Csiky László is kitűnő alanyának ígérkezik.

— SZINHÁZUNK TAGJAI „Ismerkedési estély” czégo alatt pénteken este a „Nemzeti színházban” kedélyes estére gyűltek össze. Az estélyen a színház tagjain és az igazgatóságon kívül jelen voltak még Korbuly Bogdán volt színházi intendáns s többen a hirlapírók közül. Hogy a felköszöntők hosszú sora nem maradt el, azt szinté felesleges is regisztrálnunk; éltették Gr. Eszterházy Kálmánt a jelenlegit — Korbuly Bogdán volt intendáns, továbbá az új tagokat, a kolozsvári közönséget. A kedélyes estének az éjjeli órák vetettek véget. — Fehér Poldinak hívják azt a hegedűt, a ki a színészek ismerkedő estélyén játszott tegnap szép hallgató magyar nótákat, bájos léptetőket és frisseket Lavottától, Csermáktól, Biharitól. Az igazi magyar muzsika e nemes termékeit ritkaság most hallanunk s ritkaság olyan kitűnő interpetatortól, mint Fehér. Melegség, szenvedély van a játékában. Nagy tökéletességgel kezeli a hegedűt. Enyeden lakik most. Régebben színházi karmester is volt s most azért jött Kolozsvárra, hogy színházunknál nyerjen kartanítói állást. Jó akvizicio volna.

— A SÁMI LÁSZLÓ-FÉLE ünnepélyről a fővárosi sajtó is élénken megemlékezett. Többek közt a „Fővárosi Lapok” szentel Hegedüs István tollából meleg sorokat a Sámi emlékének s egyuttal közli ugyan-csak Hegedüs I. ez alkalomra írt következő szép költeményét:

„Letűnt nagy elméd esillaga,
A mélybe hunyt alá;
Szivemben reszket sugara,
Ej nem borul reá.
Emlékezet világa gyul,
E föld határin messze tul,
Eszmék honát: a végtelent
Föltárja fent.

Lelkemnek szárnya szentelen'
Repülve száll;
A fényt szonjazva szüntelen
Reád talál.
Kit föld köde el nem nyoma,
Szivednek ott fenn volt hona:
Eszmék világa oda fenn,
Nem ide lém.

De lellem szárnyát vonja már
E szűk világ...
És ködbe vész a fénysugár
S a tiszta vágy
Szomját nem oltja, csak eped;
Igazság, hűség fégedet
Elszállni lát s ejt könyveket
Sirod felett.

— DR. JANCÓSÓ BENEDEK, lapunk munkatársának tollából legközelebb egy érdekes munka fogja elhagyni a sajtót „Kölcsy Ferencz élete és művei” czímen. Szerző szíveségből mai számunk tárcza-rovatában mutatványt is közlünk belőle. A munka kiadójának előfizetési felhívása a következő: Midőn dr. Jancsó Benedeknek, ez előnyösen ismert nevű tanárnak és írónak Kölcsy Ferencz élete és művei című dolgot a kiadására vállalkoztam, az a hit vezérelt, hogy a t. ez. irodalom-pártoló közönség már csak azon kegyeletnél fogva is, melylyel a nemzet Kölcsy emlékezete iránt viseltek, pártolásával lehetővé fogja tenni, hogy egy ily terjedelmesebb hűzág-pótló monographia a mai kedvezőtlen viszonyok között is megjelenhessen. Ez okból bátor vagyok a mű megjelenésének ügyében a közönséghez fordulni és az irodalom pártolóinak támogatását kérni. Kölcsy Ferencz élete és művei című életrajz terjedelme mintegy 20—25 ív fog lenni. Előfizetési ára fűzve 2 forint, félfrancia bőr-kötésben 3 frt 20 kr. osztr. értékben. Az előfizetési pénzek szerzőhöz, dr. Jancsó Benedek-hez küldendők Arad, lyceumi épület. Az előfizetési pénzek beküldésének határmája november 30-dika. A mű december végén fog megjelenni. Gyűjtőknek 10 előfizető után tiszteletpéldánnyal szolgálók. Aigner Lajos kiadó.

— AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYELET bölcsélet-, nyelv- és történelemtudományi szakosztálya f. hó 18-án az egyetem böles. karának VIII. sz. termében szakülést tart. Tárgyai: 1. Egger „Összehasonlító nyelvtudomány” fordítása. Ismerteti dr. Brassai Sámuel. 2. Pindaros 4-ik pythiai ódája, Hegedüs Istvántól.

— SIKERÜLT MŰKEDVELŐI ELŐADÁS. 660 forint 70 krajczárt jövedelmezett a marosvásárhelyi jót. négyelet javára Maros-Vásárhelyt, 1884. október 15-én özv. gróf Lázár Mórné kezdeményezése folytán rendezett műkedvelői előadás, a mikor a „Tiz leány s

egy férj sem” operette igen sikerült előadásban került színre. Rendező báró Bors Ágoston s különösen a művezető és karnagy: Geiger Albert zongoraművész kiváló dicséretet érdemelnek sikeres fűradozásaiért. Az operettet magasabb igényeket is elragadó hangverseny előzte meg, melynek fénypontját b. Bánffy György magyar népdalokat előadó zongorajátéka képezte, a melyet a közönség viharos éljenzéssel fogadott.

— GRÁSZROVAT. Urvári Lajosné a „Pesti Napló” szerkesztőjének ifju és közbecsülésben levő neje egy véstéjles pillanatban öngyilkossággal vetett véget ifju életének. Két gyermeke siratja a szerető édes anya kimultát. Temetésén a részvét meghatólag nyilvánult.

— BLAHA LUJZA asszony szeredán búcsuzott el a népszínház közönségétől. Vidornak „A vörös sapka” czimű népszínműve került színre ez alkalommal s a közönség egész a zafolóságig megtöltte a színházat, Blaha Lujza asszony az ország legkedveltebb, legünnepeltebb népszínmű énekesnője 9 éven át, azaz a népszínház megnyitása óta volt tagja az intézetnek s ez este meglátzott rajta, hogy nehezebbre esik a vállás azon intézettől, a melynek annyi éven át vezérművésznője volt. A közönség megjelenésekor, a szó szoros értelmében, tetszésriadalmakkal fogadta, s a darab felyamán ezzel kísérte és legördülven utoljára a függöny, még néhány-szor a lámpák elé kényszerítte a művésznőt. Pályatársai nevében és jelenlétében, az első felvonás után, Solymosy Elek nyujtott át a színpadon B. L. asszonynak egy szép kivitelű ezüst babérkoszorút, mit a művésznő megfogott, könyek közt köszönt meg és biztosítá pályatársait, hogy szeretete és ragaszkodása irányukban ezentul sem fog változni.

— HAYNALD BIBORNOK ÉS MUNKÁCSY. Haynald bibornok a napokban meghívta Munkácsy Mihályt és nejét Kalocsára vendégül. Ez alkalommal a művészt kellemesen megakarván lepni, egy, a Homonay Nándor ottani lakós birtokában levő képet elkérve, azt a művész szalonjában helyezte el. Midőn Munkácsy belépett a terebe, azonnal feltűnt neki a festmény; eléje állt, nézte hosszasan s végre megszólalt: „Ez Dóry Jankó!” Elmondá ezután, hogy Dóry volt az, a ki súlyos körülményei között élesztette reményét, midőn a bécsi akadémiára készült. Ezért örvendeztette meg a művész e képpel, mikor Münchenbe rándult Ádám Ferenczhez. A főpap másnap vissza küldte a képet tulajdonosának Munkácsy aláírásával: „Festette e főt Munkácsy Mihály 1865-ben.”

— IZSÓ MIKLÓS ragynevű szobrászunk sírhelyének hozzá méltó szoborral ékítése végett már évek óta fűradozik egy bizottság, melynek élén előbb Than Mór, majd Keleti Gusztáv állottak. A nagy közönségnek több oldalról igénybe vett áldozatkészsége miatt a bizottság mindeddig alig másfélezer forintot gyűjtött össze, holott a Kiss György által készített s a bizottság által elfogadott terv elkészítése, mintegy négyezer forintba kerül. A bizottság ügyének most új lendületet adott Gerlóczy Károly alpolgármester, ki a gyűjtő-ivekből egy-maga ötvenet helyeztet el s azok közül eddig 17-et visszakapván 157 frt 70 kr. adományt gyűjtött a síremlék javára. ugy hogy a bizottság, ha a többi gyűjtő-iveken is hasonló eredmény fog mutatkozni, most már hozzá kezdhet a síremlék készítéséhez.

— HELYREIGAZÍTÁS. Lapunk mult számában a „Pesti posta” czimű közlemény egy helyt egy boszantó sajtó-hibá tette értelmetlennek; ugyanis a legutolsó oldalon, az első hasáb 4-ik sorában e helyett: „De hisz a világ csak azokról vesz tudomást, kik küzdöttek és felküzdötték magukat, s nem azokról, kik küzdöttek és elbuktak.” Ez áll: „a világ csak azokról vesz tudomást, kik küzdöttek és elbuktak.” Kérjük ennek ily értelemben való helyreigazítását.

Tartalom: Az utcán. Szász Béla. — Uj világ. Tolnai Lajos. — Sámi emléke. — Tenger pusztaságnak. Királyi Kálmán. — Egy lap. Harasi. — Rejtélyes örökség. Sámi Lászlóné. — A „virág-énekekről.” i. r. — Pesti posta. Gabányi. — Különfélek. — Tárcza Kölcsy és a klasszikai irány.